

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1916 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.

I en till riksdagen den 23 mars 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 152, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att, utöver det i propositionen nr 104 den 2 mars 1917 begärda belopp av 115 miljoner kronor såsom rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter, för samma och därmed likartade ändamål till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ytterligare ett belopp av 35 miljoner kronor.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:
»På min hemställen behagade Kungl. Maj:t den 2 mars 1917 föreslå riksdagen att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 115 miljoner kronor såsom rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter. Härav var ett belopp av 89,600,000 kronor avsett till ersättande av redan utlämnade förskott samt för ytterligare rörelsekapital för statens livsmedelskommission enligt redan inkommen framställning. Återstående 25,400,000 kronor avsågos till att möta kommande behov, varvid jag nämnde, att jag erfarit, att ett belopp av 7,500,000 kronor skulle komma att begäras för inköp och saltning av fläsk. Sådan framställning har numera inkommit, avseende sistnämnda belopp. I ett däröver av de för utredning

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 38 häft. (Nr 57.)

av frågorna om spannmålslagerhus och kylhus tillkallade sakkunniga avgivet yttrande har ifrågasatts summans höjning med omkring 600,000 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t den 20 i denna månad till riksdagen avlatit proposition angående lån för anskaffande av utsädespotatis, för vilket ändamål ett belopp av 1 miljon kronor beräknades kunna komma att åtgå av förenämnda begärda rörelsekapital. Av det däri såsom reserv inräknade beloppet av 25,400,000 kronor kunna således omkring 9,100,000 kronor antagas bli disponerade för nyssnämnda särskilda ändamål och allenast 16,300,000 kronor återstå såsom reserv.

Jag får nu anmäla en inkommen framställning, avseende anlåtande av statsmedel till belopp vida överstigande denna reserv.

Ända till hösten år 1916 skedde importen av majs och foderkakor genom enskilda importörers försorg. Då svårighet yppade sig för importens fortsatta bedrivande på detta sätt, anbefalldes Kungl. Maj:t den 24 oktober 1916 statens livsmedelskommission att träffa anstalter för importens fortsättande samt bemyndigade därefter genom beslut den 17 november och den 22 december 1916 sagda kommission att ombesörja import av tillhoppa intill 210,000 ton majs och oljekakor samt tillhandahålla dessa varor åt konsumtionen för nedsatt pris. Kostnaden för prisreglering av de varor, som på grund härav inkommit till landet, har bestritts av tonnageavgiftsmedlen. Importen har skett med stöd av livsmedelskommissionens fodermedelsbyrå men i flera fall för enskilda importörers räkning. Staten har emellertid hållit det hela under kontroll och reglering samt biträtt med anskaffande av tonnage.

Nu har statens livsmedelskommission vid avgivande av svar å remiss å en från enskilda personer inkommen framställning angående fördelning av inom landet befintligt kraftfoder anfört följande:

I samband med behandlingen av det i remissakten framställda spörsmålet har kommissionen emellertid även upptagit till behandling frågan rörande eventuell allmän reglering av kraftfoderförbrukningen genom beslagläggning, ransonering eller andra lämpliga åtgärder, ävensom frågan om fodermedelsimporten i allmänhet. Det har nämligen under senare tid såväl inom riksdagen som annorstädes framställts önskemål, att beslag måtte läggas å inom riket befintliga förråd av majs; ävenså har det ifrågasatts, att handeln med de kvantiteter fodermedel, som framdeles inkomma till riket, måtte på så sätt regleras, att försäljning härav icke får ske i annan ordning än som bestämmes av statens livsmedelskommission eller av annan myndighet.

Vad först beträffar frågan om beslagtagande av inom riket nu befintliga förråd kraftfodermedel tillåter sig kommissionen hänvisa till uppgifter i bifogade bilaga nr 1, enligt vilka skäl finnes antaga, att landets förråd av majs och oljekakor för närvarande lära vara ganska obetydliga. Särskilt torde böra framhållas, att hos importörerna och handlandena i branschen sannolikt ej finnas några som helst förråd.

Att under dylika förhållanden ifrågasätta beslag torde helt visst enbart ur denna synpunkt ej vara att tillråda.

Beträffande frågan om ransonering av kraftfoder vill kommissionen framhålla, att jämlikt bestämmelser i nådigt brev till kommissionen den 17 november 1916 ett slag av kontingenteringssystem redan införts, i det vederbörande handlande förbundet sig att i mån av tillgång förse jordbrukarna med sådant kraftfoder, som prisregleras genom statsmedel, i proportion till var och ens förbrukning under normala tider.

Vad åter beträffar eventuell reglering av handeln med de fodermedelspartier, som framdeles må inkomma till riket, vill kommissionen först erinra därom, att högst avsevärda svårigheter för närvarande synas föreligga för de enskilda importörerna att verkligen få till landet införda några mera betydande kvantiteter majs eller oljekakor.

På grund härav framstår så mycket tydligare behovet av, att framdeles inkommande partier kraftfodermedel må vid eventuell framkomst till riket bliva på det mest ändamålsenliga sättet tagna i anspråk för rikets behov. Kommissionen vill emellertid framhålla, att de av importörerna nu inköpta lasterna äro avsedda att ingå under den av kommissionen på nådigt uppdrag den 17 november 1916 igångsatta statliga regleringen av handeln med fodervaror, det vill säga vederbörande importörer hava redan förbundet sig att vid varornas framkomst till landet sälja desamma till jordbrukarna till vissa fastställda pris samt att i mån av tillgång förse konsumenterna med kraftfodermedel i förhållande till varje konsuments genomsnittliga normalårsförbrukning.

Hade de förhållanden, som rådde på spannmåls- och fodermarknaden vid den statliga fodermedelsregleringens ikraftträdande, fortfarande varit rådande, skulle kommissionen icke heller hava ifrågasatt någon som helst ändring i de bestämmelser, som tidigare stadgats beträffande kraftfodermedelshandeln, och detta så mycket mindre som det — trots en del framkomna anmärkningar rörande utförsäljningen av majs och oljekakor — icke i något fall kunnat ledas i bevis, att importörerna eller deras återförsäljare brutit emot den ingångna överenskommelsen angående prisbestämmelser eller stadgandet om varornas jämna fördelning till konsumenterna i förhållande till dessas normala förbrukning. Tvärtom har det vid särskilt företagen undersökning visat sig, att ett synnerligen stort antal jordbrukare, nämligen cirka 90,000, fått sig tilldelade vissa kvantiteter av de fodervaror, som i enlighet med den statliga regleringen förts i den allmänna marknaden.

Nu hava emellertid de utomordentliga svårigheter, som under senare tid mött de enskilda importörerna i deras arbete att till landet införskaffa fodervaror, skapat så väsentligt förändrade förhållanden på fodermedelsmarknaden, att för fodermedelsimportens säkerställande i möjligaste mån och fodermedlens distribuering staten synes böra ingripa efter en väsentligt ändrad plan.

Härutinnan tillåter sig kommissionen till en början upplysa, att enligt meddelanden från kommissionens fodermedelsbyrå ett flertal importörer numera icke blott upphört med vidare inköp utan även gått i författning om att på den amerikanska marknaden återförsälja vissa av de kraftfoderpartier, de tidigare uppköpt för svensk konsumtion och anmält till den statliga prisregleringen, men vilka de på grund av nuvarande vanskligheter beträffande sjöfarten icke lyckats få skeppade. Förutom tonnagebrist och andra med befraktningarna sammanhängande svårigheter synes även stor risk föreligga, att de inköpta varorna — detta gäller särskilt den

nordamerikanska majsen — genom lång lagring, sen avlastningstermin och utsträckt förvaring å fartyg bliva skadade och kanske helt oanvändbara för konsumtion, innan de omsider kunna nå svensk hamn. Dessutom lärer den stigande tendensen beträffande pris i Amerika även bidraga till att locka importörerna att återförsälja tidigare inköpta partier.

Kommissionen anser emellertid, att på grund av den knapphet å spannmål och fodermedel, som nu är rådande inom riket, intet medel bör lämnas oförsökt för att säkerställa kraftfodermedelsimporten. Under sådana förhållanden vill kommissionen ifrågasätta såsom den ur alla synpunkter mest effektiva åtgärden, att kommissionen erhåller nådigt bemyndigande att för statens räkning övertaga de kraftfoderpartier, som äro avsedda att införskaffas till riket under innevarande konsumtionsår. I bifogade bilaga nr 2 lämnas närmare uppgift angående såväl ännu ej avlastade fodermedelspartier som partier, vilka redan inlastats men ännu icke nått svensk hamn. I sistnämnda bilaga redovisas även för de ungefärliga kostnader, som torde komma att bliva förenade med ett statligt övertagande av samtliga här äsyftade fodermedelslaster. Nedanstående tablå lämnar en sammanställande översikt rörande uppgifterna i denna bilaga.

	Inlastat eller på väg till Sverige		Inköpt, men ej inlastat	
	Kvantitet ton	Cifvärde kronor	Kvantitet ton	Cifvärde kronor
Majs	25,500	9,297,000	6,200	2,383,000
Rapskakor	1,000	350,000	1,000	310,000
Bomullsfrökakor	23,600	7,245,000	7,300	2,391,000
Summa	50,100	16,892,000	14,500	5,084,000

Sammanlagda cifvärdet av dessa fodermedelslaster uppgår sålunda till ungefär 22 miljoner kronor, varav cirka 11 miljoner kronor representera varornas fobvärde och 11 miljoner kronor frakt och försäkringskostnader. Förutom nu nämnda kostnader torde det även erfordras avsevärda penningbelopp i och för framtida uppköp av ytterligare kvantiteter fodermedel utöver de mängder, som hittills inköpts av svenska importörer. Kostnaderna för nu nämnda uppköp har approximativt uppskattats till 8 miljoner kronor.

Med åberopande av vad sålunda anförts får statens livsmedelskommission — som jämlikt nådiga brev den 17 november och 22 december 1916 erhållit Eders Kungl. Maj:ts uppdrag att ombesörja import av intill 210,000 ton kraftfoder av majs och oljekakor — härigenom hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte ställa ett belopp av trettio miljoner kronor till kommissionens förfogande att användas dels för övertagande för statens räkning av ännu ej till riket inkomna laster med majs eller oljekakor, som av enskilda importörer inköpts i utlandet för import till riket under innevarande konsumtionsår och som importörerna äro villiga att avyttra till staten, dels även för likviderande av kommande inköp i utlandet för statens räkning av kraftfodermedel i enlighet med uppdrag i nyssnämnda nådiga brev även som för övriga med kraftfoderimporten förenade kostnader.

I behandlingen av förestående ärende hava deltagit kommissionens ordförande och samtliga ledamöter ävensom ledamöterna av livsmedelsrådet Sederholm och Svensson.

De vid kommissionens skriveelse fogade bilagor kunna icke lämpligen här återgivas, men böra tillhandahållas vederbörande riksdagsutskott. Jag kan emellertid ur bilagan nr 1 nämna, att under det importen kan under normala förhållanden anslås till omkring 70,000 ton majs och 160,000 ton oljekakor i genomsnitt för år, densamma under år 1916 utgjort allenast omkring 51,000 ton majs och 66,000 ton oljekakor.

Även om för närvarande vissa svårigheter förefinnas för att till riket införa de partier majs och foderkakor, som för svensk räkning inköpts i utlandet men ännu icke ankommit till Sverige, anser jag i likhet med statens livsmedelskommission, att det skulle vara särdeles ofördelaktigt, om dessa partier avyttrades till utländska köpare. Vid den högst behöfliga importens genomförande skulle då tillkomma den ytterligare svårigheten att ånyo inköpa sådana partier och troligen skulle prisen då ställa sig högre. Jag ansluter mig därför till kommissionens förslag, att staten från de enskilda importörerna övertager ifrågavarande partier, men vill göra den reservationen, att därvid naturligtvis icke bör ifrågakomma sådan vara, som man måste befara skola på grund av lång lagring eller annan orsak taga skada före ankomsten till Sverige. Mot det för denna affär samt till ytterligare fodermedelsinköp beräknade beloppet av 30 miljoner kronor har jag icke någon erinran att göra.

Då jag den 20 i denna månad föredrog frågan om minimipris å viss spannmål, framhöll jag, att högsta inköpskostnaden för 1917 års vårveteskörd kunde beräknas till omkring 4½ miljoner kronor. Det är visserligen långt ifrån säkert, att staten kommer att behöva verkställa sådant inköp, men då enligt förslaget vårvetets minimipris är satt avsevärt högre än annat vetes samt dess odling skulle bli reglerad på särskilt sätt, torde åtminstone större sannolikhet för statsinlösen föreligga beträffande vårvete än ifråga om andra sädesslag. Det synes därför försiktigast att nu beräkna något belopp härtill.

Jag vill även nämna, att en framställning inkommit från torvkommittén om upphandling av torvbränsle samt om anvisande härtill av ett rörelsekapital av en halv miljon kronor.

Jag har mig bekant, att inom folkhushållningskommissionen ut-

redningar pågå angående beslag å matärter samt statsinköp därav. Om sådana åtgärder finnas böra vidtagas, krävas därtill ytterligare medel.

Enär det av dessa nu omförmälda förhållanden torde framgå, huru-
som nya behov av statens ingripande för anskaffande och distribution
av förnödenheter oupphörligt uppstå, anser jag, att, utöver förenämnda
återstående reserv av det den 2 mars 1917 begärda rörelsekapitalet, bör
begäras ett fyllnadsbelopp, som lämpligen kan bestämmas till 35 miljoner
kronor. Jämte det förut begärda beloppet av 115 miljoner kronor
skulle härigenom summan uppgå till 150 miljoner kronor.»

Utskottet.

Utskottet vill först erinra därom, att innevarande års riksdag på
framställning av Kungl. Maj:ts ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett
belopp av 115 miljoner kronor såsom rörelsekapital vid statens verk-
samhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter.

Med hänsyn till det förhållandet att för tillgodoseende av vårt
behov av i statsrådsprotokollet omförmälda för jordbruket nödvändiga
slag av fodermedel vårt land uteslutande är hänvisat till import från
utlandet och i betraktande jämväl av rådande knapphet å inom landet
producerade fodermedel bör det enligt utskottets uppfattning vara stats-
makterna särskilt angeläget att på ett verksamt sätt underlätta foder-
medelsimporten. Ur denna synpunkt finner jämväl utskottet det vara
lämpligt, att staten övertager utav enskilda importörer i utlandet
inköpta därstädes fortfarande kvarliggande kvantiteter av ifrågavarande
fodermedel. Den fara, som enligt vad departementschefen i förestående
yttrande anfört föreligger för dessa partiets försäljning till utländska
köpare, skulle nämligen härigenom undanröjas och större trygghet vinnas
för att desamma komma vårt land till godo.

Statens övertagande av ifrågavarande varupartier, vare sig genom
inköp i den ort, där varan nu finnes, eller i form av beslag vid dess
ankomst till Sverige, synes utskottet utgöra garanti för att, så länge
fodermedelsbristen varar, anstalter vidtagas för åstadkommande av en i
möjligaste mån rationell och rättvis fördelning förbrukarna emellan av
de införda produkterna.

För nu ifrågavarande ändamål samt för ytterligare inköp av foder-
medel har beräknats ett belopp av 30 miljoner kronor. Vidare har
departementschefen ansett ett belopp av 4½ miljoner kronor böra
finnas tillgängligt för eventuell statsinlösen av vårvete. Slutligen är
½ miljon avsedd för upphandling av torvbränsle. Storleken av det till
sammanlagt 35 miljoner uppgående beloppet, vilket sålunda ansetts

erforderligt utöver den i statsrådsprotokollet omförmälda reserv av det av riksdagen på sätt ovan nämnts beviljade rörelsekapital å 115 miljoner kronor, föranleder ingen utskottets erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må utöver det av riksdagen tidigare beviljade belopp av 115 miljoner kronor såsom rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter, för samma och därmed likartade ändamål till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ytterligare ett belopp av 35 miljoner kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde det ankomma på statsutskottet att därom avgiva förslag.

Stockholm den 7 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Petersson, P. Alfred, Paulson, Lindblad, Sjöblom, Lundström, Barthelson, friherre Silfverschiöld, Pettersson, Olaus, Vasseur, Magnusson, Tysk, Larsson, Andersson och Bengtsson.
